Verantwoording NEO/mbo – Burgerschap, niveau 2

Schooljaar 2026/2027 - laatst gewijzigd 17-10-2026

A. Verschil en gelijkwaardigheid

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Start			
1. Ik en mijn omgeving	A4: De student verkent (eigen) ervaringen en onderneemt activiteiten binnen spanningen tussen verschil en gelijkwaardigheid en verbindt deze met gebeurtenissen in samenleving en beroep.	Ik kan vertellen wie ik als persoon ben. Ik kan uitleggen hoe mijn omgeving mijn gedrag beïnvloedt. Ik kan de verschillen in diversiteit in mijn beroepsveld herkennen. Ik kan een moodboard maken over diversiteit in mijn eigen omgeving.	Hoe divers is mijn omgeving?
2. Kennisbasis	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
3. Kennistoets	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
Thema's			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
4. Discriminatie	A1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe mensen en groepen verschillend mogen zijn én hoe pluraliteit begrensd wordt vanwege het principe van gelijkwaardigheid. A2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe in- en uitsluiting werkt en hoe verschil en gelijkwaardigheid daarmee samenhangen. A3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen bij de spanning tussen verschil en gelijkwaardigheid en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan benoemen welke minderheidsgroepen er in Nederland zijn. Ik kan uitleggen hoe vooroordelen kunnen leiden tot discriminatie. Ik kan uitleggen hoe we door middel van gelijkwaardigheid met elkaar kunnen samenleven. Ik kan een campagne maken over een maatschappelijke ontwikkeling die veel te maken heeft gehad met discriminatie.	Aan de slag: maak een postercampagne (45 minuten)
5. Ons slavernijverleden	A1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe mensen en groepen verschillend mogen zijn én hoe pluraliteit begrensd wordt vanwege het principe van gelijkwaardigheid. A2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe in- en uitsluiting werkt en hoe verschil en gelijkwaardigheid daarmee samenhangen. A3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen bij de spanning tussen verschil en gelijkwaardigheid en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan de rol van Nederland in het slavernijverleden uitleggen. Ik kan uitleggen welke gevolgen het slavernijverleden nu nog heeft en hoe dit samenhangt met ongelijkheid. Ik kan uitleggen of mijn omgeving aandacht besteedt aan ons slavernijverleden. Ik kan een poster maken om Keti Koti te vieren.	Aan de slag: herdenk het slavernijverleden (30 minuten)
6. Feminisme	A1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe mensen en groepen verschillend mogen zijn én hoe pluraliteit begrensd wordt vanwege het principe van gelijkwaardigheid. A2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe in- en uitsluiting werkt en hoe verschil en gelijkwaardigheid daarmee samenhangen. A3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen bij de spanning tussen verschil en gelijkwaardigheid en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan uitleggen wat feminisme is. Ik kan voorbeelden van emancipatiegolven noemen. Ik kan verwoorden waar we nu staan op het punt van feminisme in Nederland. Ik kan een tijdlijn maken van feminisme in Nederland.	Aan de slag: maak een tijdlijn van feminisme in Nederland (35 minuten)
Vraagstukken			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
7. Femicide	A5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij vraagstukken waar verschil en gelijkwaardigheid op gespannen voet staan en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen wat met femicide wordt bedoeld. Ik kan uitleggen hoe ongelijkwaardigheid bij dit probleem een rol speelt. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom gelijkwaardigheid en vrijheid bij de aanpak belangrijk zijn. Ik kan een duidelijke meldroute maken voor een mbo-school.	Maak een meldroute voor een veilige mbo-school (45 minuten)
8. Etnisch profileren	A5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij vraagstukken waar verschil en gelijkwaardigheid op gespannen voet staan en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen wat het probleem is bij etnisch profileren. Ik kan uitleggen hoe een controle tot uitsluiting kan leiden. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom gelijkwaardigheid en vrijheid bij controles kunnen botsen. Ik kan samen tien ideeën bedenken voor eerlijkere controles.	Bedenk 10 ideeën voor eerlijke controles (45 minuten)
9. Stagediscriminatie	A5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij vraagstukken waar verschil en gelijkwaardigheid op gespannen voet staan en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen wat stagediscriminatie is. Ik kan twee oplossingen voor stagediscriminatie vergelijken. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom gelijkwaardigheid en vrijheid bij stagekeuzes botsen. Ik kan een duidelijk advies maken voor de stagecoördinator.	Maak een stappenkaart voor eerlijke stagematching (45 minuten)

B. Individu en groep

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Start			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
1. Ik en de groep	B4: De student verkent (eigen) ervaringen met en onderneemt activiteiten binnen spanningen tussen individuele en collectieve belangen en verbindt deze met gebeurtenissen in samenleving en beroep.	Ik kan uitleggen dat vrijheid grenzen heeft. Ik kan situaties onderscheiden waarin regels belangrijk zijn. Ik kan reflecteren op mijn eigen belang en die van de groep. Ik kan een quiz maken over verantwoordelijkheid in mijn beroepsomgeving.	Geschikt of ongeschikt voor mijn beroep?
2. Kennisbasis	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
3. Kennistoets	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
Thema's			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
4. Jouw privacy	B1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe spanning kan ontstaan tussen individuele en collectieve belangen. B2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe overheden en gemeenschappen via regels omgaan met spanningen tussen individuele en collectieve belangen. B3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe het (tijdelijke) evenwicht tussen individuele en collectieve belangen wordt bepaald en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan beschrijven hoe het algoritme van TikTok werkt. Ik kan uitleggen waarom privacy belangrijk is. Ik kan benoemen hoe je je privacy op internet kunt beschermen. Ik kan uitleggen dat je online anders overkomt, dan hoe je echt bent.	Aan de slag: bescherm je privacy
5. De vakbond	B1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe spanning kan ontstaan tussen individuele en collectieve belangen. B2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe overheden en gemeenschappen via regels omgaan met spanningen tussen individuele en collectieve belangen. B3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe het (tijdelijke) evenwicht tussen individuele en collectieve belangen wordt bepaald en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan de rol van de vakbond in Nederland benoemen. Ik kan omschrijven waarom je meer kunt bereiken als je samenwerkt. Ik kan via een vakbond opkomen voor mijn rechten. Ik kan een interview met de studentenvakbond houden waarin mijn eigen belangen en die van de school aan bod komen.	Aan de slag: vertegenwoordiging op jouw school
6. De kledingindustrie	B1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe spanning kan ontstaan tussen individuele en collectieve belangen. B2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe overheden en gemeenschappen via regels omgaan met spanningen tussen individuele en collectieve belangen. B3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe het (tijdelijke) evenwicht tussen individuele en collectieve belangen wordt bepaald en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan de rol van de kledingindustrie op de samenleving benoemen. Ik kan verwoorden waarom de meeste kleding in Azië wordt gemaakt. Ik kan onderzoeken hoe de individuele en collectieve belangen botsen als het gaat om hoe onze kleding wordt maakt. Ik kan aandacht vragen voor het belang van duurzame kleding.	Aan de slag: mail een kledingbedrijf
Vraagstukken			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
7. Het vuurwerkverbod	B5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij vraagstukken waar individuele en collectieve belangen op gespannen voet staan en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen welk probleem het vuurwerkverbod moet verminderen. Ik kan een individueel en een collectief belang uit elkaar houden. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom vrijheid en solidariteit bij het verbod botsen. Ik kan een duidelijk advies maken voor de gemeente.	Jij adviseert de gemeente over het vuurwerkverbod (45 minuten)
8. Extinction Rebellion	B5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij vraagstukken waar individuele en collectieve belangen op gespannen voet staan en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen waarom de A12-blokkade een maatschappelijk probleem is. Ik kan een individueel en een collectief belang uit elkaar houden. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom vrijheid en rechtszekerheid bij een blokkade botsen. Ik kan een duidelijk advies maken voor de burgemeester.	Maak een beslisroute voor een aangekondigd A12-protest (45 minuten)
9. Socialemediaverbod	B5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij vraagstukken waar individuele en collectieve belangen op gespannen voet staan en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen waarom er zorgen zijn over sociale media bij jongeren. Ik kan argumenten voor en tegen een leeftijdsgrens vergelijken. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom vrijheid en solidariteit bij een leeftijdsgrens botsen. Ik kan een duidelijke stemposter maken voor een jongerenraad.	Maak een stemposter voor de jongerenraad (45 minuten)

C. Maatschappijvisies

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Start			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
1. Ik en de maatschappij	C4: De student verkent (eigen) ervaringen met verschillende maatschappijvisies en maatschappelijke ordeningen en verbindt deze met gebeurtenissen in samenleving en beroep.	Ik kan mijn eigen waarden benoemen. Ik kan waarden koppelen aan verschillende maatschappijvisies. Ik kan uitleggen welke maatschappijvisies aansluiten bij mijn waarden. Ik kan een relevante boodschap maken voor waarden die belangrijk zijn in mijn beroepsomgeving.	Boodschap met waarde
2. Kennisbasis	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
3. Kennistoets	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
Thema's			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
4. Armoede	C1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe vanuit verschillende maatschappijvisies gekeken kan worden naar maatschappelijke vraagstukken en bijbehorende oplossingsrichtingen. C2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe actie, beleid en regelgeving beogen bij te dragen aan (deel)oplossingen van maatschappelijke vraagstukken. C3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe maatschappijvisies en maatschappelijke ordeningen vorm krijgen en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan uitleggen wat arm zijn in Nederland betekent. Ik kan de oorzaken en de gevolgen beschrijven van armoede in Nederland. Ik kan verschillende ideeën voor het bestrijden van armoede in Nederland beschrijven. Ik kan een actieplan bedenken hoe ik studenten in armoede kan helpen in mijn eigen omgeving.	Aan de slag: kom in actie tegen armoede onder studenten (35 minuten)
5. Vluchtelingen in Nederland	C1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe vanuit verschillende maatschappijvisies gekeken kan worden naar maatschappelijke vraagstukken en bijbehorende oplossingsrichtingen. C2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe actie, beleid en regelgeving beogen bij te dragen aan (deel)oplossingen van maatschappelijke vraagstukken. C3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe maatschappijvisies en maatschappelijke ordeningen vorm krijgen en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan het asielbeleid van Nederland uitleggen. Ik kan de oorzaken en de gevolgen van het uitzetbeleid in Nederland benoemen. Ik kan uitleggen waarom sommige mensen voor en andere mensen tegen het opvangen van asielzoekers zijn. Ik kan een gastles van een vluchteling of rondleiding in een AZC organiseren.	Aan de slag: het verhaal van een vluchteling
6. Bestaanszekerheid	C1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe vanuit verschillende maatschappijvisies gekeken kan worden naar maatschappelijke vraagstukken en bijbehorende oplossingsrichtingen. C2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe actie, beleid en regelgeving beogen bij te dragen aan (deel)oplossingen van maatschappelijke vraagstukken. C3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe maatschappijvisies en maatschappelijke ordeningen vorm krijgen en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan uitleggen wat bestaanszekerheid in Nederland betekent. Ik kan beschrijven hoe de overheid zorgt voor de burgers. Ik kan verschillende maatschappijvisies op bestaanszekerheid vergelijken met elkaar. Ik kan vrijwilligerswerk doen!	Aan de slag: doe vrijwilligerswerk (20 minuten voorbereidingstijd)
Vraagstukken			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
7. Woningnood	C5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken en oplossingsrichtingen en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen waarom jongeren moeilijk een betaalbare woning vinden. Ik kan twee oplossingen voor de woningnood vergelijken. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom gelijkwaardigheid en vrijheid bij woningbouw botsen. Ik kan een duidelijk advies maken voor de gemeenteraad.	Check het woningplan van een politieke partij (45 minuten)
8. Jeugdcriminaliteit	C5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken en oplossingsrichtingen en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen hoe jongeren in criminaliteit terecht kunnen komen. Ik kan twee manieren om jeugdcriminaliteit aan te pakken vergelijken. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom rechtszekerheid en solidariteit bij de aanpak botsen. Ik kan uitleggen hoe mijn gemeente scoort op criminaliteit en risicojongeren.	Onderzoek jeugdcriminaliteit in jouw gemeente (45 minuten)
9. Arbeidsmigratie	C5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken en oplossingsrichtingen en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen waarom arbeidsmigranten naar Nederland komen. Ik kan een economisch en een sociaal belang vergelijken. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom vrijheid en solidariteit bij arbeidsmigratie botsen. Ik kan een duidelijke rechtenroute maken voor arbeidsmigranten.	Maak een rechtenroute voor arbeidsmigranten (45 minuten)

D. Macht en besluitvorming

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
Start			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
1. Ik en de macht	D4: De student verkent (eigen) ervaringen met vormen van macht en besluitvorming en verbindt deze met gebeurtenissen in samenleving en beroep.	Ik kan uitleggen hoe ik sta tegenover macht. Ik kan voorbeelden benoemen waarin ik met macht en besluitvorming te maken heb. Ik kan mijn ervaringen met macht (in de opvoeding) vergelijken met die van anderen. Ik kan een podcast maken over mijn opvoeding.	Podcast over de opvoeding
2. Kennisbasis	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
3. Kennistoets	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).		
Thema's			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
4. De gemeente	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan verwoorden wat mijn belangen zijn in de gemeente. Ik kan uitleggen wat de gemeenteraad, het college van B&W en de burgemeester doen. Ik kan bedenken hoe ik kan meedoen in de gemeente. Ik kan onderzoeken hoe lokale politiek meer onder de aandacht gebracht kan worden onder jongeren.	Aan de slag: Jongeren en lokale politiek (60 minuten)
5. Besluitvorming in Nederland	C1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe vanuit verschillende maatschappijvisies gekeken kan worden naar maatschappelijke vraagstukken en bijbehorende oplossingsrichtingen. C2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe actie, beleid en regelgeving beogen bij te dragen aan (deel)oplossingen van maatschappelijke vraagstukken. C3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in hoe maatschappijvisies en maatschappelijke ordeningen vorm krijgen en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan uitleggen hoe de macht en besluitvorming in Nederland werkt. Ik kan de voor- en nadelen van verschillende vormen van (mede)zeggenschap uitleggen. Ik kan uitleggen hoe maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op macht en besluitvorming. Ik kan bij een maatschappelijk vraagstuk bepalen welke oplossing het beste past.	Aan de slag: actie ondernemen (45 minuten)
6. Drugscriminaliteit	D1: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe (mede)zeggenschap en besluitvorming in verschillende situaties vorm krijgen, welke belangen deze weerspiegelen en welke voor- en nadelen aan deze vormgeving verbonden zijn. D2: De student onderbouwt met voorbeeldgevallen hoe macht zich manifesteert en kan worden begrensd door democratische en rechtsstatelijke principes. D3: De student onderbouwt hoe maatschappelijke ontwikkelingen een rol spelen in vormen van macht en besluitvorming en welke bijdrage (groepen) mensen op die ontwikkelingen hebben (gehad).	Ik kan de oorzaken en gevolgen van drugshandel in Nederland beschrijven. Ik kan voorbeelden noemen van hoe jongeren te maken hebben met de drugscriminaliteit. Ik kan onderbouwen welke instanties betrokken zijn bij de aanpak van drugscriminaliteit en hoe beslissingen daarover worden genomen. Ik kan een organisatiekaart maken over drugscriminaliteit.	Aan de slag: vlog tegen drugsgebruik
Vraagstukken			

Les	Onderwijsdoelen	Leerdoelen	Portfolio-opdracht
7. Klimaatverandering	D5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij het uitoefenen van macht en invloed ten aanzien van besluitvorming en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen wat klimaatverandering veroorzaakt. Ik kan vergelijken hoeveel invloed verschillende groepen op klimaatbesluiten hebben. Ik kan mijn mening onderbouwen met informatie uit een tekst. Ik kan uitleggen waarom volkssoevereiniteit en solidariteit bij klimaatbeleid botsen. Ik kan een klimaatvoorstel maken voor de gemeenteraad.	Speel de klimaatraad van jouw gemeente (45 minuten)
8. Asielzoekerscentrum	D5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij het uitoefenen van macht en invloed ten aanzien van besluitvorming en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen welk probleem de video laat zien. Ik kan belangen van omwonenden, asielzoekers en de gemeente noemen. Ik kan uitleggen hoe inwoners invloed proberen te krijgen. Ik kan uitleggen hoe inspraak en solidariteit bij een azc kunnen botsen. Ik kan een duidelijke inspraakkaart maken voor een bewonersavond.	Maak een inspraakkaart voor een bewonersavond (45 minuten)
9. Cameratoezicht	D5: De student verkent diens standpunten en ontwikkelt handelingsmogelijkheden bij het uitoefenen van macht en invloed ten aanzien van besluitvorming en beschrijft hoe deze standpunten en handelingsmogelijkheden zich verhouden tot democratische waarden en dilemma's.	Ik kan uitleggen wat camera-observanten doen. Ik kan noemen wie beslist over camera's en wie de beelden bekijkt. Ik kan een voordeel en een nadeel van cameratoezicht uitleggen. Ik kan uitleggen waarom veiligheid en vrijheid bij cameratoezicht botsen. Ik kan een duidelijke camerakaart maken voor een jongerenfestival.	Maak een camerakaart voor een jongerenfestival (45 minuten)